

This entry is part 1 of 3 in the series Robert Steuckers - Úvahy o postavě dandyho

Robert Steuckers - Úvahy o postavě dandyho

Úvahy o estetické a kulturní postavě dandyho, část 1

Úvahy o estetické a kulturní postavě dandyho, část 2

Úvahy o estetické a kulturní postavě dandyho, část 3

Autor: Robert Steuckers

Záznam přednášky Roberta Steuckerse, kterou pronesl na semináři Synergon-Deutschland v květnu 2001.

Nežli se dostaneme k samotnému tématu, rád bych pronesl několik úvodních poznámek:

Váhal jsem, zdali mám přijmout vaše pozvání a pronést přednášku o figuře dandyho, neboť toto téma není hlavním objektem mého zájmu.

Nakonec jsem však tuto výzvu akceptoval, neboť jsem znovuobjevil inspirativní a jasně srozumitelnou esej od Otto Manna, jež byla před mnoha lety publikována v Německu pod názvem „Dandysmus jako konzervativní životní styl.“ 1] Tato esej si zaslouží být znovu publikována, byť s dodatkovými komentáři.

Moje třetí poznámka je metodologického a definičního rázu. Předtím, než vůbec začnu hovořit o „dandym“ a skvělé práci Otto Manna, musím vytýčit různé definice vztahující se k danému tématu, jež však mohou být v mnoha případech zavádějící, povrchní a nedostatečné.

Někteří vnímají figuru dandyho coby ryze módní fenomén – nic více nežli elegantní postavu

oblečenou dle nejposlednější módy. Jiní na ni nazírají jako na povrchní postavičku užívající si radostí života a líně přecházející z jednoho kabaretu do druhého. Francoise Doltoová vykreslila psychologický profil typického dandyho. Další zase zdůrazňují takřka výhradně homosexuální dimenzi některých dandyů typu Oscara Wildea. V některých méně četných charakteristikách se setkáváme s přirovnáním figury dandyho k jakémusi avatárovi střihu Dona Juana, který svojí prázdnotu vyplňoval sbíráním úspěchů u žen. Nutno podotknout, že tyto mnou načrtnuté definice nevyšly z pera Otto Manna.

Archetyp: George Bryan Brummell

V souladu s názorem Otto Manna tvrdím, že archetyp dandyho má mnohem hlubší kulturní význam, jenž se nedá redukovat na úroveň povrchních epikurejců, hédónistů, homosexuálů, donchuanů a obětí nejnovějších módních trendů. Pro Otto Manna takového modelového dandyho ztělesňoval George Bryan Brummell, jenž žil v první polovině 19. století a byl Mannovým soupeřem.

Narozdíl od pozdějších pseudodandyů byl Brummell diskrétním mužem nepřitahujícím pozornost veřejnosti módními výstřelky či excentrickým chováním. Vyhýbal se jasným barvám, nenosil šperky a neoddával se laciným společenským hrátkám. Brummell byl zdrženlivý, vážný a důstojný, nikdy se nesnažil učinit za každou cenu dojem, jak tomu bylo v případě pozdějších figur typu Oscara Wildea, Stefana George nebo Henryho de Montherlanta. Narozdíl od nich totiž u něj převažovaly duchovní prvky. Brummell okouzloval společnost, konverzoval, vyprávěl příběhy, užíval ironie a rovněž i posměšků. Řečeno s Nietzschem a Heideggerem, povznesl se nad všechno „lidské, až příliš lidské“ a každodenní banalitu (*Alltäglichkeit*).

Coby prvogenerační dandy Brummell ztělesňuje kulturní formu a způsob života, jenž by současná společnost měla považovat za správný, ba dokonce za jediný správný model. Ten se jí však nedaří vyprodukovat, respektive jich produkuje jen velmi málo. Právě proto dnes dandy stojí v opozici dnešní společnosti. Hlavními důvody podtrhujícími tento jeho postoj jsou: 1) Společnost se ukazuje coby povrchní, lemována nedostatky a selháními. 2) Dandy, jakožto kulturní forma a inkarnace způsobu života, stojí nad touto nedokonalou a průměrnou společností. 3) Brummelliánský dandy nečinil nic přehnaného nebo skandálního (například v sexuálním smyslu), nepáchal trestné činy, ani nezastával žádná politická stanoviska (narozdíl od dandyů druhé generace v čele s Lordem Byronem). Brummell si však tento svůj postoj nedokázal udržet až do konce svého života, neboť byl ochromený dluhy a zemřel v chudobě v caenském hospicu. V určitém momentu se otočil zády vůči křehké rovnováze vyžadované původním archetypem dandyho, jehož byl on sám prvním vtělením.

Ideál kultury, vyváženosti a dokonalosti

Jestliže chování dandyho a jeho způsob života v sobě neobsahovaly nic přehnaného, ani nic okázale originálního, proč nám tedy připadnou důležité, či alespoň zajímavé? Je tomu tak proto, že dandy reprezentuje určitý ideál, který do určité míry, *mutatis mutandis*, připomíná

řecké *paideia* nebo římskou *humanitas*. V Evolovi a Jüngerovi lze nalézt nostalgii po latinské duševní velikosti zvané *magnumitas*, velikosti (*hochmuote*) německých rytířů ze 13. a 14. století, římských či středověkých avatárech odkazujících na svůj perský prototyp, jenž byl poprvé veleben **Arthurem de Gobineau** a následně **Henry Corbinem**. Dandy je inkarnací těchto kulturních ideálů, vyrovnanosti a perfekce v průběhu jedné z nejbanálnějších historických epoch, v jejímž průběhu neomalení a vypočítaví příslušníci buržoazie a násilníci militanti herbertistického či jakobínského typu sesadili z pomyslného trůnu aristokraty, rytíře, mnichy a rolníky.

Na konci 18. století začaly být tyto hodnoty prýstící z nejstarších prehistorických hlubin evropské humanity v důsledku Velké Francouzské revoluce kompletně zpochybňovány. Nejprve prostřednictvím osvícenské ideologie a jejího výhonku v podobě militantního rovnostářství, jež smazaly všechny viditelné i skryté stopy tohoto ideálu dokonalosti. Následně pak prostřednictvím literárního hnutí *Sturm und Drang* a romantismu, který se někdy přikláněl k neplodnému sentimentalismu, jenž byl výrazem nevyrovnanosti. Nesmrtelné typizované postavy, byť mnohdy jen nejasně tušené, stejně jako přeživší archetypální postoje... zmizely.

Jako první si tohoto vývoje byli vědomi Angličané, když na konci 17. století (tudíž před všemi významnými převraty století osmnáctého) esejisté **Joseph Addison** a **Richard Steele** ve svých sloupcích uveřejněných v periodických *The Spectator* a *The Tatler* volali po nutném zachování tehdejšího systému vzdělávání a všeobecné kultury, nápomocných k udržení nezávislosti člověka. Právě tuto hodnotu dnešní média nechávají naprosto stranou, což je tichým důkazem toho, že se vskutku nacházíme v orwelllovském světě nasadivším si masku „hodného, neškodného a tolerantního demokratického apoštola“, jenž však neúprosně likviduje veškeré zbytky nezávislosti. Addison a Steele nám ve svých článcích zanechali bezvýhradnou a jasnou historii evropského myšlení.

Goetheovský ideál

Nejvyšším kulturním ideálem, jenž kdy Evropa poznala, je bezesporu starověká řecká *paideia*. V důsledku působení primitivního křesťanství se jeho vliv snížil takřka na nulu, avšak již od 14. století je v Evropě znát touha po oživení antických ideálů. Jak dandy, tak i dlouho před jeho zjevením se na evropské scéně dva angličtí esejisté Steele a Addison, měli za cíl ztělesnit tuto nostalgickou touhu po *paideii*, v jejímž rámci by byla respektována autonomie každého jedince. Ve skutečnosti se tak všichni snažili do společnosti promítnout Goetheův cíl: inspirovat své současníky, aby ze sebe vymodelovali osobnost, jež bude skromná ve svých potřebách, spokojí se s málem, která však prostřednictvím svého tichého asketismu bude schopná dosáhnout universa a stát se vzorem pro všechny ostatní, aniž by pozbyla své původní lidskosti („*Ausbildung seiner selbst zur universalen und selbstgenugsamen Persönlichkeit*“).

Goetheovský ideál, který s předstihem (*avant la lettre*) šířili dva angličtí publicisté, aby jej následně přijal za svůj Brummell, však nevyšel bez újmy z ran osudu v podobě Velké francouzské revoluce, industriální revoluce a nejrůznějších revolucí vědeckotechnických. V

důsledku pohrdání vším antickým a starobylým ze strany moderny Evropa pozbyla svou nosnou kulturu a veškeré etické základy. Tyto dopady jsou dnes jasně rozpoznatelné v úpadku vzdělávacího systému.

Od roku 1789 až do konce 19. století konstantně upadala kulturní úroveň. Kulturní úpadek započal na špici společenské pyramidy, jíž se zmocnila triumfující buržoazie, jež oproti vládnoucím silám minulých časů v sobě neměla žádný morální (*sittlich*) základ nutný k udržení vysoké civilizační úrovně; nedisponovala ani základem náboženským či opravdovou profesní etikou, narozdíl například od řemeslníků a obchodníků, na něž dohlížel daný cech nebo profesní sdružení (*Zünfte*). Samojediným cílem buržoazie je mrzké hromadění peněz, což nás spolu s Reném Guénonem oprávnňuje hovořit o „vládě kvantity“, v jejímž rámci je veškerá kvalita zavržena.

U znevýhodněných tříd na spodku společenského žebříčku jsou veškeré kulturní prvky vykořeněny hned v zárodku, neboť pseudoelity si nezachovávají potřebný kulturní standard; odcizený, rozkolísaný a proletarizovaný lid již nadále nemůže čerpat z živné půdy specifických etnický zakotvených hodnot, tudíž má jen velmi limitované možnosti ke zformování aktivní kontrakultury, jež by se postavila na odpor tzv. „peněžní mentalitě“, jak ji trefně nazval Thomas Carlyle. Ve zkratce lze říci, že čelíme nárůstu rozvinutého barbarismu („*eine ökonomisch gehobene Barbarei*“), jemuž je dopřáváno ekonomických výhod, z kulturního hlediska se však jedná o vyprázdněnou slupku.

Člověk snad ani nemůže být v buržoazním smyslu bohatým, aby byl zároveň ušlechtilým a inteligentním. Toto tvrzení je dozajista pravdivé: nikdo dostatečně kultivovaný by nechtěl jít na večeři nebo se účastnit konverzace s miliardáři typu Billa Gatese nebo Alberta Frèra nebo s bankéři, výrobcí automobilů či ledniček. Opravdový kulturní člověk by v přítomnosti podobných neutěšených charakterů byl ztracen a neustále by byl při poslechu jejich pošetilých řečí nucen potlačovat zívání. (Temperamentnější charakter by nejspíš musely odolávat touze vrhnout koláč do tlusté tváře některé z těchto nicotných existencí.) Svět by byl bez těchto stvoření čistší a dozajista i krásnější.

Poznámka:

1] Otto MANN, „Dandysmus als konservative Lebensform“ in: Gerd-Klaus KALTENBRUNNER (Hrsg.), *Konservatismus International*, Seewald Verlag, Stuttgart, 1973, ISBN 3-51200327-3, s. 156-170.

První část článku *Reflections on the Aesthetic & Literary Figure of the Dandy, Part I* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing, francouzská verze *Réflexions sur la figure esthétique et littéraire du “dandy”* (v plném znění) na stránkách Voxnr.com.

Series Navigation

Úvahy o estetické a kulturní postavě dandyho, část 2 >>